

MOBILIOSIOS GRUPĖS – PAGALBA REGIONŲ MUZIEJAMS

Nuo pat Lietuvos dailės muziejaus filialo Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centro (LM ISC LIMIS) įkūrimo 2009 m. ypatingas dėmesys skiriamas muziejų darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. Ypač daug mokymų pradėta rengti, kai buvo įdiegta Lietuvos integrali muziejų informacinė sistema (LIMIS): atsirado poreikis ne tik aprašyti muziejines vertybes, bet ir turėti jų skaitmeninius vaizdus. Nors dėmesys darbuotojų kvalifikacijos kėlimui buvo skiriamas nemažas, daugelis mažesnių, regionuose veikiančių muziejų tik fragmentiškai įsijungė į kultūros paveldo vertybių skaitmeninimo veiklas. Pagrindinės priežastys, trukdančios muziejams įsijungti į skaitmeninimo veiklas, yra šios:

1. Muziejuose trūksta kultūros paveldo objektų skaitmeninimui skirtos techninės ir programinės įrangos (skenerių, fotoaparatai, apšvietimo įrangos, vaizdų redagavimo programų, darbui su LIMIS ir didelių skaitmeninių vaizdų tvarkymui tinkamų kompiuterių);
2. Muziejų darbuotojai (tarp jų ir muziejų vadovai, vyr. fondų saugotojai) neturi pakankamai darbo su skaitmeninimui skirta įranga reikalingų žinių ir įgūdžių;
3. Muziejų darbuotojai, neturėdami pakankamai reikalingų žinių kultūros paveldo vertybių skaitmeninimo srityje, nevisiškai išnaudoja muziejuose turimos kompiuterinės ir programinės įrangos galimybes;
4. Muziejų darbuotojams trūksta teisinių žinių, susijusių su kultūros paveldo vertybių skaitmeninimu, skaitmeninio turinio saugojimu, sklaida, pakartotiniu panaudojimu.

Kol muziejai tik vangiai įsijungia į kultūros paveldo vertybių skaitmeninimo veiklas, visuomenė, naudodamasi naujausių informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis, negali gauti jiems aktualios informacijos apie muziejuose sukauptas ir saugomas kultūros paveldo vertybes.

LM ISC LIMIS specialistai nuolat konsultavo muziejų darbuotojus raštu ir žodžiu, jiems buvo rengiami mokymai Lietuvos dailės muziejuje, tačiau pirmųjų penkerių veiklos metų patirtis parodė, kad to neužtenka. Į organizuojamus mokymus turi galimybę atvykti tik po keletą darbuotojų iš konkretaus muziejaus, kai tuo tarpu labai aktualu, kad informaciją, susijusią su kultūros paveldo vertybių skaitmeninimu, darbu su LIMIS, žinotų visi muziejų vadovai, rinkinių saugotojai, tyrinėtojai, edukatoriai, ryšių su visuomene, informacinių technologijų specialistai. Matydami, kad reikalingi mokymai ne tik Lietuvos dailės muziejuje organizuojamuose seminaruose, buvo nuspręsta, kad būtų naudingi mokymai konkrečiame muziejuje, organizuojant LM ISC LIMIS darbuotojų išvykas į regionų muziejus.

2015–2017 m. buvo vykdomi mobiliųjų grupių projektai, kuriems gautas finansavimas iš Lietuvos kultūros tarybos. 2015 metų projektui „Mobiliosios skaitmeninio grupės – pagalba regionų muziejams“ metodine medžiaga paramą teikė UAB „Asseco Lietuva“ bei UAB „Palangos fotocentras“. Projekto partneriais sutiko tapti 25 muziejai. 2016 m. projektas „LM ISC LIMIS mobilios skaitmeninio grupės – Vilnios krašte“ vykdytas tik Vilniaus regione. Jame dalyvavo devyni Vilniaus krašto muziejai. Paskatinti dvejų metų sėkmės ir išgirdus muziejų darbuotojų atsiliepimus, pasiryžta mobiliųjų grupių projektą tęsti ir 2017 m. Rengiantis švęsti Lietuvos šimtmetį Lietuvos dailės muziejus inicijavo projektą „Lietuvos šimtmetis – Lietuvos muziejų eksponatuose“. Projekte pasisiūlė dalyvauti 23 muziejai.

Lietuvos dailės muziejuje buvo suburta darbuotojų, dirbančių skaitmeninio srityje, grupė. Grupėje dirbo LM ISC LIMIS vedėja Danutė Mukienė, Metodinio skyriaus vedėja Dalia Sirgedaitė, Skaitmeninio skyriaus vedėja Skirmantė Kvietkauskienė, LIMIS administratorius Arūnas Mazalas, sistemos administratorė Laimutė Strolytė, fotografai Tomas Kapočius ir Vaidotas Aukštaitis, skenuotoja Ieva Petkevičiūtė.

Pagal iš anksto sudarytą grafiką mobiliosios grupės lankėsi muziejuose, kur buvo organizuojami mokymai darbuotojams. 2015 m.

mobiliesios grupės buvo pačios gausiausios, vykdavo ne tik fotografai ir skenuotojai, bet ir kitų sričių specialistai, kurie teikė informaciją įvairiais klausimais. Beveik visuose muziejuose daugiausia klausimų kildavo dėl darbo su LIMIS, autorių turtinių teisių. Viešint muziejuose buvo ne tik aptariami įvairūs skaitmeninimo veiklų ypatumai, bet ir atliekama muziejuose turima kultūros paveldo objektų skaitmeninimui ir darbui su LIMIS naudojama įranga, o vėliau parengiamos rekomendacijos dėl jos tolesnio naudojimo ir atnaujinimo. Vėlesniais metais, muziejams vis aktyviau įsijungiant į skaitmeninimo veiklas, neaiškumų dirbant su LIMIS sistema mažėdavo, todėl mobiliesios grupės jau nebuvo tokios gausios: didžiausias dėmesys buvo skiriamas muziejinių vertybių skenavimui ir fotografavimui.

2015–2016 m. vykdytų projektų metu viena iš muziejų dalyvavimo sąlygų buvo LIMIS aprašyti ir su muziejuose fotografuotų ar skenuotų kultūros paveldo vertybių skaitmeniniais vaizdais susieti vertybes, jas pateikti sklaidai per portalus www.limis.lt ir www.epaveldas.lt, tačiau ne visi muziejai tai aktyviai darė. Todėl vienas iš pagrindinių reikalavimų 2017 m. projekte „Lietuvos šimtmetis – Lietuvos muziejų eksponatuose“ dalyvaujantiems muziejams – atrinkti, aprašyti, pateikti fotografuoti ar skenuoti vertybes, kurios vėliau LIMIS portale būtų publikuotos virtualioje, kiekvieno dalyvaujančio muziejaus parengtoje parodoje, skirtoje Lietuvos šimtmečiui. Muziejų darbuotojai, atrinkdami eksponatus skaitmeninimui, turi galimybę atidžiau įvertinti turimus fondus. Muziejuose sukaupta daug vertybių, tačiau visuomenė apie jas mažai ką žino, nes jie nėra suskaitmeninti, trūksta patalpų eksponuoti ekspozicijose ir parodose. Fotografuojant muziejuose teko matyti tikrai labai įdomių eksponatų, susijusių su Lietuvos nepriklausomybės atkūrimu ir valstybingumo įtvirtinimu. Kiekvienas muziejaus savaip pažvelgė į istoriją, pateikdamas fotografuoti įvairiausius eksponatus: nuo ženkliukų, susijusių su sklandytuvais, kolekcijos (Prienu krašto muziejus), iki gedulo juostų, skirtų žuvusiems už Lietuvos nepriklausomybę (Biržų krašto muziejus „Sėla“). Reikalavimas parengti po virtualią parodą

išjudino tuos muziejus, kurie vis dar negausiai rodė savo vertybes LIMIS viešojoje prieigoje. Visos projekto metu muziejų parengtos parodos matomos portale www.limis.lt/virtualios-parodos.

Šiuos trejus metus didžiausias darbas muziejuose teko skenuotojams ir fotografams, kurie kartu su muziejų darbuotojais fotografavo bei skenavo atrinktas kultūros paveldo vertybes. Dalis muziejų yra įsigiję skenerius, tačiau dažniausiai tai yra mažesnio formato skeneriai, kuriais galima nuskenuoti ne didesnes nei A4 dydžio vertybes. Darbo grupė atvykdavo su A3 formato skeneriu, kuriuo galima nuskenuoti didesnio formato vertybes. Tačiau patirtis rodo, kad vis dėlto skenuoti reikalingus objektus reikėtų atvežti į LM ISC LIMIS, nes per vieną ar dvi darbo dienas nuskenuojamas ne toks jau didelis vertybių kiekis, o tokio formato vertybes nėra sudėtinga transportuoti. Rengiantis projektams buvo stengiamasi susipažinti su muziejų pateikiamomis vertybėmis portale www.limis.lt. Pastebėta, kad dažniausiai muziejai pateikia dokumentinį paveldą (nuotraukas, dokumentus), šiek tiek grafikos bei tapybos. Mažiausiai pristatomi tūriniai objektai: keramika, metalo, medžio dirbiniai, skulptūra ir pan. Ne vienas muziejus jau yra įsigijęs fotoaparatus, tačiau jie daugiau naudojami renginių fiksavimui, bet ne vertybių fotografavimui. Trūksta ne tik įrangos, bet ir žinių. Kartu su mobiliųjų grupių fotografais muziejų darbuotojai galėjo patys dalyvauti fotografuojant vertybes, pateikti klausimus, išgirsti, kokių žinių turi turėti fotografas, fotografuodamas vertybes. Tenka paaiškinti, kad ne visada vienas ir tas pats vaizdas gali būti tinkamas visoms muziejaus veikloms: tai, kas tinka fiksuojant objektą LIMIS sistemai (apskaitai, sklaidai internete), gali netikti leidybai ar edukacijai. Ne visada buvo galima greitai įrengti tinkamas sąlygas objektų fotografavimui. Pirmieji metai parodė, kad ne visų tipų vertybės gali būti fotografuojamos be specialaus pasirengimo: pagalbinės įrangos, kurios neįmanoma atsivežti, trūkumas neleidžia fotografuoti tekstilės, didelės apimties knygų, žemėlapių. Kartais tenka atsakyti, kad galima tik užfiksuoti objektą, nes skaitmeninis vaizdas nebus tinkamas nei sklaidai, nei leidybai. Tačiau visada primename, kad tokias sudėtingas vertybes

visada galima atvežti į LM ISC LIMIS, kur fotografai, dirbami savo studijoje, turi galimybę nufotografuoti sudėtingiausias eksponatus, o didesnio formato plokštuminiai darbai gali būti nuskenuojami.

Per trejus mobiliųjų grupių projektų metus aplankyti 44 muziejai. Alytaus kraštotyros muziejus ir Zarasų krašto muziejus dalyvavo visuose trijuose projektuose. Dviejuose projektuose dalyvavo Druskininkų miesto muziejus, Joniškio istorijos ir kultūros muziejus, Kauno rajono muziejus, Kelmės krašto muziejus, Kretingos muziejus, Prienų krašto muziejus, Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus, Šilutės Hugo Šojaus muziejus, Utenos kraštotyros muziejus. Per trejus metus konsultacijos suteiktos 129 muziejų darbuotojams, nufotografuota 12 999, o nuskenuota 1 470 kultūros paveldo vertybių.

Vykdamas projektus ir bendraujant su darbuotojais tiesiogiai greitai ir efektyviai sprendžiamos iškilusios problemos. Nors muziejai vis dažniau ryžtasi atvežti vertybes fotografuoti į LM ISC LIMIS, tačiau mobiliųjų grupių reikalingumas vis dar išlieka.

Biržų krašto muziejus „Sėla“. 2017. V. Aukštaičio nuotrauka

Geležinkelių muziejus. 2017. T. Kapočiaus nuotrauka

Joniškio krašto muziejus. 2017. T. Kapočiaus nuotrauka

Pasvalio krašto muziejus. 2015. T. Kapočiaus nuotrauka

Kupiškio etnografijos muziejus. 2017. T. Kapočiaus nuotrauka